

Zrinka Blažević i Lahorka Plejić Poje (urr.)

Tridentska baština: Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama

Matica Hrvatska, Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 2016., 526. str.

Danas se sa stajališta kršćanske povijesti i crkvenog jedinstva, za sazivanje Tridentskog koncila slobodno može kazati da se radi o „zakašnjelo sazvanom“ crkvenom Saboru. Podsjetimo, upravo je Martin Luther skoro pola stoljeća prije tražio sazivanje crkvenog sabora kako bi se raspravila tadašnja otvorena teološka pitanja te ograničila samovolja rimske kurije u cilju donošenja nužnih reformi zapadne Crkve.

Nažalost, negativne reakcije i papin otpor, izazvali su nezaustavljive društvene i duhovne promjene koje su na koncu eskalirale podjelama koje traju do današnjih dana.

Naknadnim sazivanjem krnjega crkvenog sabora (prisustvovao je zanemariv broj protestanata), u talijanskom alpskom gradiću Trientu, godine 1545., nastojalo se pronaći rješenje za opstanak i obnovu onih dijelova Crkve koje su ostale vjerne rimskom biskupu te odgovoriti na protestantske kritike i učenja. Trident-ski je sabor s prekidima zasjedao gotovo osamnaest godina.

U povodu obilježavanja 450. godišnjice završetka toga važnog događaja s početka novog vijeka, nekoliko je relevantnih hrvatskih institucija (Matica Hrvatska, Katolički bogoslovni fakultet iz Zagreba te Filozofski Fakultet Družbe Isusove) organiziralo znanstveni skup pod nazivom: *Tridentska baština, Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama*. Skup je održan 6. i 7. prosinca 2013. u Zlatnoj dvorani *Hrvatskog instituta za povijest*, a u prilog važnosti ove teme u hrvatskom kontekstu, govori i visoko pokroviteljstvo koje je skupu dala *Hrvatska biskupska konferencija* te *Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskog sabora*.

Skup je bio podijeljen u šest dijelova na kojima su stručnjaci iz relevantnih institucija i disciplina nastojali istražiti, analizirati i vrednovati utjecaj odluka Tridentskog koncila na područje tzv. hrvatskih zemalja. Radovi i istraživanja objavljeni su kao zbornik 2016. godine u izdanju Matice Hrvatske.

U zborniku je vidljivo kako se skupom o *Tridentinumumu* nastojalo, osim vjerskog, teološkog i liturgijskog aspekta, iznijeti i političke, kulturne i socijalne implikacije koje su zaključci ovog sabora ostavili na području Hrvatske, počevši već od druge polovice 16. stoljeća.

Prema iznesenim istraživanjima, riječ je o nizu povijesnih događaja i reakcija koji su imali različite aspekte djelovanja na jednome specifičnom području do-dira istočnog i zapadnog kršćanstva, nazvano (papa ga je imenovao) *Antemurale*

Christianitatis jer se nalazilo na udaru osmanlijske ofenzive koja je imala izrazito islamsko, a samim time i „heretičko“ obilježje.

Istraživanja objavljena u zborniku *Tridentska baština* pokazuju kako proces postkoncilske obnove unutar tog „predziđa“ ipak nije bio homogeni projekt, lišen unutarnjih kriza i problema pa čak i otvorenih kritika s najviših instanci toga vremena.

Iz zbornika je vidljivo da se o *Tridentskoj baštini* na hrvatskim prostorima može govoriti prije svega kao o: povijesnom projektu koji je trajao gotovo dva stoljeća tijekom kojih je imao različite aspekte djelovanja: od onih regionalnih do teoloških, kulturnih, intelektualnih posebnosti koje su nosili različiti nosioci reformi; od pojedinaca do crkvenih redova.

Skup i zbornik odlikuje interdisciplinarna raznolikost s nekoliko područja povijesno-humanističkih znanosti. Uredništvo i izlagatelji vodili su računa o utjecajima i doseg u tridentske obnove u različitim kontekstima: od promjena u ustroju liturgije i discipline klerika, preko sakralne umjetnosti do utjecaja na svakidašnjicu „običnih“ ljudi-vjernika, poput bračnih pitanja. Radovi tematiziraju poznate povijesne osobe hrvatske *Tridentske baštine* kao što je Juraj Drašković ili Bartol Kašić, ali i gotovo nepoznatih spisatelja poput franjevca Abrahama Zelenića koji je kao naslijeđe ostavio vrijedan kajkavski duhovno-asketski spis „Zercalo duše“. Nadalje, u zborniku se tematiziraju i reakcije pa čak i otpori na zaključke Tridentinuma iz niza različitih društvenih i osobnih prizmi toga vremena.

Zanimljivost za ovaj časopis je i odnos nositelja *Tridentske obnove* prema hrvatskom protestantizmu koji opisuje profesor Stanko Jambrek, a visoku vrijednost daju i članci koji opisuju obrazovnu dimenziju Tridentinuma koji je Hrvatskoj donio isusovačku Akademiju - preteču današnjeg Sveučilišta.

Izdanje ovog zbornika radova vrlo je važno u povijesnom razumijevanju odluka Tridentuskog koncila među Hrvatima. Iz objavljenih članaka vidljivo je da se postkoncilskom obnovom u roku dva stoljeća uspjelo donijeti promjene koje su bile vidljive u svim aspektima Rimokatoličke crkve, kao i njezina utjecaja na društvo, kulturu i politiku na hrvatskim područjima.

Za razliku od kratkotrajnog fenomena reformacije, Tridentinum je bio dugoročni projekt koji je na hrvatskim područjima bio lišen većih duhovnih i intelektualnih otpora, a samim time i bez potrebe za uspostavljanjem vjerske tolerancije koja je nakon Westfalskog mira uspjela zaživjeti u Europi.

Zbornik *Tridentska baština* je kvalitetno priređen s historiografski relevantnim uvodnikom, a predstavlja značajan doprinos istraživanjima povijesti kršćanstava među Hrvatima te povijesno-teološkom razumijevanju djelovanja Crkve i društva u Hrvatskoj od novog vijeka do danas.

Vatroslav Župančić